

**PEDAGÓGUSI SZEREPKÖRÖK MOBILITÁSA A
TÁRSADALMI VÁLTOZÁSOKBAN. INTERJÚELEMZÉS
VÁROSI ISKOLÁKBAN DOLGOZÓ TANÁROKKAL
FOLYTATOTT BESZÉLGETÉSEK ALAPJÁN**

**MOBILITY OF PEDAGOGICAL ROLES THROUGH SOCIAL
CHANGE. INTERVIEW ANALYSIS BASED ON
DISCUSSIONS WITH TEACHERS**

HÁTSEK KINGA MÁRIA

Debreceni Egyetem, Magyarország / Csíkszereda, Románia

kingahatsek@yahoo.com

Összefoglalás

Tanulmányom témája a csíki térségben dolgozó pedagógusok státuszpozíciójának vizsgálata az önreflexív vélekedések alapján. A téma aktualitását a pedagógusi munka társadalmi megítélésében, a szerepkörök változásában, a tanári státusz újraértelmezésének lehetőségeiben látom. Félig strukturált interjúkkal vizsgáltam a pedagógusi presztízs befolyásoló tényezőit: szakmai elégtétel, támogatottság a rendszeren belül, elismerés a társadalomban, valamint a pedagógusi státusz meghatározó elemeit: pályamotiváció, szakmai helytállás és lojalitás, jövőkép.

Kulcsszavak: pedagógus, státusz, oktatás

Bevezetés

Ebben a tanulmányban egy fontos társadalmi, kulturális és gazdaságpolitikai kérdéskör kiaknázásával foglalkozom, tervem a csíki medencében élő, városi környezetben, 5-8. osztályos tanulókkal dolgozó pedagógusok jelenlegi társadalmi helyzetének pozicionálása, a tanári státusz újraértelmezésének hatáselemzése tekintettel az iskolára és a hatáskörébe tartozó személyekre. Az oktatásügy helyzete, mint fejlesztéspolitikai komponens alapvető társadalmi kérdés, a tanári munka elismerésen alapuló értéke a jövő generációinak oktatási-nevelési minőségét is meghatározza.

A pedagógusi szakma változásai

Általános társadalmi jelenséggé határozható meg az a tény, hogy a pedagógusi pálya a 90-es évek elején nagyon vonzó szakmának számított különösen a nők körében, mára ez a szakma veszített az értékéből. A társadalom negatív visszajelzései rombolják a pedagógus önértékelését, kihatással vannak munkájának hatékonyságára, más szakterület felé irányíthatják – tárja fel egy tavaly végzett kutatás, amely a Romanian Business Leaders (2018) megrendelésére készült. Az értelmiségi réteg felé tendáló pályaválasztó fiatalok társadalmilag elismertebb illetve vonzóbb bérezésű szakterületek felé irányulnak: IT, jog, üzleti tudományok. A magyarországi és romániai szakirodalomban tárgyalt jellemzők (Kuczi, 1999, Lehota, 2001, Bădescu et al. 2018,) a székelyföldi vidéki térségben is hasonló módon jelentkeznek. A Hargita megyei pedagógusok életminőségét vizsgáló Bakos Kinga (2016) arra a következtetésre jutott, hogy az általános és szakmai életminőség együtt jár. A hivatkozott szerző szignifikáns összefüggést fedezett fel a pedagógusok meggyőződése és az oktatási célrendszer között, ami korrelál az életminőséggel. „A pedagógusoknak több mint fele soha vagy néha érzi úgy, hogy a társadalom értékeli a munkáját, és több mint fele soha vagy néha érzi, hogy meggyőződései egyeznek az oktatási rendszer céljaival.” (Bakos, 2016:168)

„A Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége 2017-ben a romániai magyar pedagógus társadalom egészét átfogó kutatási programot indított azzal a céllal, hogy szakmailag megalapozott képet nyerhessen ennek a kiemelten fontos és nagyszámú értelmiségi csoportnak a helyzetéről, szakmai opcióiról, kisebbségi oktatási rendszerünk humán erőforráskészletéről” – áll az intézmény honlapján. Az RMPSZ a szakmai program megvalósításával a KAM–Regionális és Antropológiai Kutatások Központját bízta meg. Ennek keretén belül a Hargita megyei pedagógustársadalom vizsgálatát célozta meg az a tanulmány, amely a csíkszeredai KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja által-, a Romániai Magyar Pedagógusszövetség megbízásából végzett erdélyi léptékű kutatásra alapoz. Biró A. Zoltán és Sárosi-Blága Ágnes (2017) a pedagóguspályával kapcsolatos motivációkat, az oktatási rendszer és az iskolai szintű beavatkozási lehetőségek közötti összefüggéseket a pályaválasztási tényezők, a pályaelhagyási tervek valamint a továbbképzésekhez és önképzéshez való viszonyulásmód szerint elemezték. „A pályaválasztással kapcsolatos válaszok alapján a célcsoportban két tényező tekinthető dominánsnak: egyfelől az egyéni döntés, amely mögött a gyerekekkel való foglalkozás opciója áll, másfelől pedig az iskolai környezetben érvényesülő pedagógushatás.” (Biró–Sárosi–Blága, 2017,76) Az okta-

tási rendszerhez való ragaszkodást a témával foglalkozó társadalomkutatók erőteljesen rendszerjellemezőnek nevezik, és a formális képzések mellett nagyon fontos szerepe van az internet alapú önképzésnek – derült ki a tanulmányból (Biró–Sárosi–Blága, 2017).

A tanár társadalmi szerepének fontossága vitathatatlan, munkájának hatékonysága nagymértékben függ egyéni erőforrásaitól (énkép, motiváció) és a környezeti hatásoktól (tanár–diák kapcsolat, a kollégákkal való együttműködési lehetőségek, a teljesítményről való visszajelzések). A kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Társadalomtudományok tanszékének tavaly közzétett kutatásai szerint a szakma kevésbé vonzóvá válása a gyakori törvénykezési változásoknak is tulajdonítható, ez egyfajta instabilitási érzést ad, az állandóan változó tantervek is ingatag talajra helyezik a pedagógust (Bădescu et al., 2018). Emiatt is veszíthetett társadalmi pozíciójából a pedagógusi szakma. Ez a degradálódási folyamat a tanárok életérzését, önértékelését, munkavégzését negatívan befolyásolhatja, ennek hosszú távon súlyos társadalmi következményei lehetnek – figyelmeztetnek a kolozsvári társadalomkutatók. Bădescu és munkatársai (2018) szerint az iskoláról és tanár-társadalomról kreált képet a sajtóban megjelent hírek is negatívan befolyásolják. Ez a téma tehát olyan globális probléma, amely regionként sajátosan jelentkezik és fejti ki hatását – összegeznek a Babeş–Bolyai Tudományegyetem kutatói (Bădescu és társai, 2018). Résztvevő megfigyeléseim alapján a pedagógusok úgy vélik, hogy nem kapják meg a társadalom részéről a nekik kijáró elismertséget, a növekvő munkamennyiség mellett több irányból is folyamatos elvárások érkeznek, ezek frusztrációt okoznak.

„A pedagógusoknak a szülőkkel szembeni tekintélye is problematikus. Megszűnt vagy más előjelet kapott a köztük és a szülők közötti társadalmi távolság. A kis fizetésből adódó alacsony társadalmi presztízsénél még fontosabb a szakmai professzionalizáció hiánya. A tanár és a szülő ugyanazt a nyelvet használja az iskolai problémák megbeszélésénél. Nincs szakmai nyelv, amelynek segítségével világosan el lehet határolni egymástól a laikus és a szakmai szerepeket. Ennek a következménye fogalmazódik meg abban a gyakori panaszban, hogy a szülők beleszólnak az iskolai munkába.” (Kuczi Tibor, 1999, 161)

Empirikus tapasztalataim szerint a pedagógusok a következő nehézségeket említik: a tanügyi rendszer következtelen, elveszett a tekintélyük a tanulók és a szülők körében, nem kapnak megfelelő felkészítést a mai gyermekek jelentette kihívásokra, nehezen használják az új infokommunikációs eszközöket, erre vonatkozóan felkészületlenek, a tanterv nem az életre készíti a gyermekeket, ellentmondás tapasztalható a tanórai szükséglet és a tantervi elvárás között, hatalmas bürokráciával

küzdenek, a rengeteg papírmunka elvonja őket a tényleges oktató-nevelő munka végzésétől.

A sok nehézség ellenére Kuczi (1999) szerint mégis működik a rendszer, hiszen e „nyomás” elvileg három irányból nehezедhet az iskolára: 1. a tudás iránti növekvő társadalmi szükségletek, 2. az ismeretközvetítés szabadpiaca, 3. a diákok felől. „A társadalom időről időre ki tudja kényszeríteni az iskolától, hogy az átadandó ismeretek színvonalát a mindenkori korszak szükségleteihez hozzáigazítsa. Az oktatás ezt mindig meg is teszi, hiszen ez a legsajátosabb (expanziós) érdekeivel is egybevágh.” (Kuczi, 1999,162)

Szakirodalmi és kutatási tapasztalatok

Az utóbbi két évben a digitális tankönyvek reformjelleget, a digitális oktatás romániai megjelenését (Hátsek, 2018), a szülőkre gyakorolt hatását (Hátsek, 2017, 2018) vizsgáltam, esettanulmányban mutattam be innovatív digitális technológiát használó pedagógust (Hátsek, 2018). Ebben a témában kapcsolódtam a Sapientia EMTE Csíkszeredai Karán működő Média Kutatócsoporthoz, amely 2011 óta foglalkozik az IKT eszközök használatának a pedagógusokat érintő kihívásaival. A kutatócsoport tagjai több megközelítésben foglalkoztak az oktatási rendszerhez kapcsolódó IKT eszközök és pedagógusok kapcsolatával: internethasználat és oktatás (Bodó, 2013), IKT oktatási integrációk (Sárosi–Blága, 2016), ezek vizsgálata vidéki térségben (Biró, Páll, 2016), IKT használat az oktatási gyakorlatban (Páll, 2017) illetve hatása a pedagógus szerepre (Bakos, 2017), a pedagógusok viszonyulása a gyermekek internethasználatát illetően (Gedő, 2017). Az újszerű taneszközökkel való munkavégzés közben számos, a fentiekben említett olyan probléma fellelhető, amely a pedagógus státuszát alulpozicionálja. Szakirodalmi ismereteim, résztvevő megfigyeléseim és kutatásaim arra készítettek, hogy a téma alaposabb ismerete végett kvalitatív társadalomkutatói módszerekkel, félig strukturált interjúval végezzek további terepgyakorlatokat, ezek elemzését fogom az alábbiakban bemutatni. Az interjúk beszélgetéseket két fő dimenzió belül 6 szempont szerint strukturáltam: szakmai elégtétel, elégedettség az iskolában, szakmai támogatottság rendszeren belül - intézményen kívül, elégtétel, elismerés a társadalomban, a pedagógusi státuszt meghatározó pályamotiváció, szakmai helytállás, lojalitás, jövőkép.

Az interjúalanyokat nyelvtanárok és természettudományokat tanító, városban dolgozó pedagógusok köréből választottam. Az általam megkérdezett 4 pedagógus nő, van közöttük hajadon és férjezett, mindannyian egyetemet végeztek, végleges

tanári állásuk van, lakóhelyüket tekintve fele-fele arányban élnek városon, illetve vidéken. A kiválasztás után be kellett vonni, meggyőzni a kutatásban való részvételről a személyeket, az általam felajánlott együttműködés vonzó volt a résztvevők számára, fontosnak érezték, hogy véleményüket kutatói munkámban fogom hasznosítani, ezért a beszélgetésre időt szántak. A tanárok viselkedésén még ilyen helyzetekben is a megfelelési vágy volt fellelhető, több esetben verbálisan is reflektáltak a minél jobb válaszok érdekében tett erőfeszítésekre. Nonverbális kommunikációjukban, sok esetben a csalódottság, a munka során tapasztalt értelmetlen energiapazarlás miatti szomorúság (elsírta magát az alany), tanácstalanság (hevesen gesztikulált) egyértelmű jelei mutatkoztak, de a gyermekek iránti ragaszkodás, felelősségtudat és törődés fontossága is kifejezésre jutott. A pedagógusok szeretnek beszélni, ezért nagyon jó alanyoknak bizonyultak, szívesen fejtették ki álláspontjukat, adott esetben az elkalandozás veszélye is fennállt. Egyesek intellektualizáltak, általános véleményeket fogalmaztak meg, időnként óvakodtak a saját egyedi nézőpontjuk megfogalmazásától, előfordult, hogy igyekeztek irányítani a beszélgetést, de az "ugye", "így van-e" típusú kérdésekkel mintha visszajelzést vártak volna tőlem, az interjú készítőjétől.

Az adatok feldolgozása, elemzése

A rendelkezésemre álló anyagot téma szerint rendszereztem, majd kategóriákat, osztályokat, típusokat alakítottam ki, ebben segítségemre volt a céltudatosan elkészített interjúvezető. Az információk csoportosítása, a lényeg, a jelentés megtalálása után az érdeklődésre számot tartó különleges vagy kivételes dolgokat megjelöltem, összefüggést tártam fel a különböző kategóriák között. A csoportosítást követően megfogalmaztam magyarázataimat és értelmezéseimet a témával kapcsolatban. Héra-Ligeti (2014) szakmai és módszertani javaslatait vettem figyelembe az interpretáció (értelmezés) során, figyeltem, hogy a kutatás keretein belül maradjak, fontos szempontként kezeltem a érvényességét. Az óvatos, mértéktartó értelmezések jó alapját képezhetik további kutatásoknak, hipotézisek megfogalmazásának (Fedor–Husztai, 2016).

Szakmai elégtétel, elégedettség

A tanár szakmai elégtétele, elégedettsége az iskolában témakörben az általam megkérdezett pedagógusokra nagymérvű szakmai felelősségtudat jellemző, fontos, hogy minden nap felkészülten induljanak iskolába, ennek hiánya akár rossz érzést, szorongást is eredményez. Ez az attitűd az oktató-nevelő munka általi, a társadalom

építésében való hosszútávú involválódás tudatát és felelős magatartását bizonyítja. *„Ami felmerül bennem legtöbbször, hogy tudtam-e készülni, hogy megint otthon hagytam-e valamit... Nem negatív gondolatok, hanem csupán az idő, ami mindig közelbél, hogy elvégeztem-e mindent, amit a tegnap elterveztem.”*

Ehhez kapcsolódik egy olyan tematika, amelyre nem kérdeztem rá, de önkéntelenül minden pedagógus kihangsúlyozta, mint a szakmai elégtételt gátoló tényezőt annak a hiányosságnak a kényszerítő tudata, amely a kor kihívásaira való felkészületlenséget bizonyítja napirenden: tanulás a virtuális dimenzióban, netgeneráció megjelenése, IKT módszerek, eszközök kényszere. Joggal állítja azt a tanár, hogy ilyen körülmények között nehézségben van az iskola, mint szervezet, és az oktató, mint az oktatási folyamat egyik kulcstényezője. A digitális bennszülöttekkel való munkájuk során sok esetben tanácstalanok, hogy mely tantárgyaknál és korosztályok esetében, milyen módszerekkel dolgozzanak, hogyan hárítsák el a virtuális veszélyeket, a modern és klasszikus eljárások ötvözésének aránya, a társadalmi egyenlőtlenségek növelése vagy csökkentése és a differenciálás az oktatásban új szakmai kihívásokat eredményeznek. A multimédia, mint új informatikai eszköz reformot generált az oktatásban, olyan információs dzsungel keletkezett, amelyben megváltozott a viselkedés tanár-diák vonatkozásban, a pedagógus kihívásként éli meg mindennapi munkáját. *„...szükségünk lenne olyan jellegű támogatásra is, ami a továbbképzésünket illeti, javítsák a munkánkat, közérzetünket. A felgyorsult világban a digitalizáció sokmindent ural, nap mint nap tanulnunk kell, szükségünk van olyan jellegű képzésekre, amely a 21. századi gyermek igényeiről, sajátosságairól szól. Erre tényleg szükség van, tudjuk tartani a lépést a korral, olyan órákat tartani, amelyben ki tudnak bontakozni.”*

Szintén a szakmai elégedettség aspektusa, hogy a pedagógusok továbbra is képezni szeretnék magukat, nem akarnak alulmaradni a digitális világ diktálta erőltetett iramban, egy másik, továbbképzés általi kezelésre váró probléma a speciális nevelésű igényű tanulókkal való bánásmód. Ebben a témában a szakmai szupervízió igénye is felmerült, hiszen a segítő szakmába sorolt pedagógus a maga módján ugyanúgy szakmai segítségre, tanácsadásra szorul, mint a viselkedésproblémás, tanulási nehézségekkel küzdő tanulók, akikkel dolgozik. *„...az előtte levő napom és az utána levő pár órámmal teljesen zaklatott. Verbális és mindenféle agresszió ér, ami emberileg nem elfogadható... Azt gondolod, hogy ezt fel tudod dolgozni és racionálisan átgondolva megvan egy csomó magyarázat rá, hogy az a gyermek nem hibás azért amit mond vagy tesz, de ez a sok negatívum összegyűl bennem. Valamilyen szinten kellene tudatosítani, hogy a pedagógusnak szüksége lenne segítségre, hogy erről tudjon*

szakértővel beszélni, hogy meg tudja oldani, mert ha nem hazaviszi a problémát, csattan a családon, a hangulatán.”

Belső- és külső kommunikációs tényezők

Az elégtétel és elismerés fontos motivációs tényező úgy az intézményen belüli, mint intézményen kívüli forrásból. A pedagógusokkal végzett interjúkból a tanintézményekben levő belső kommunikációs problémákra derül fény: a kollégák egyre inkább nem osztják meg egymással tapasztalataikat, a vezetőség nem dicséri meg a tanárokat, az elismerést “érzékeltetik, de a verbális bizonyosság, megerősítés hiányzik. A szakmai feedback leginkább a tanfelügyeleti felettesek óralátogatása következtében valósul meg, de ezek az alkalmak nagyon ritkák. A pedagógusok pedig határozottan igénylik a verbális visszajelzést, sikerek esetén a dicséretet, elismerő szavakat. „...én őszintén nem tudom, hogy hogy végzem a dolgomat, mert eddig egyedül a tanfelügyelőségtől kaptam visszaigazolást a 2-es fokozati előtt, hogy jól megy... Azon kívül semmilyen szinten, sem kollégáktól, sem a vezetőségtől nem kapok visszajelzést, pedig rákérdeztem... Mit hallottak, jól csinálom? Nem hallottak semmit. Pedig nekem fontos, mert én amennyi időt beleteszek a fizika tanításába, nekem fontos a visszajelzés.”

A külső kommunikáció vonatkozásában a pedagógusok a szülőkkel való korszerű kapcsolattartási kultúra hiányosságait említik: több éve létezik a fogadóóra intézménye, a szülőknek tudomása van erről a lehetőségről, de nem veszik igénybe. A tanárok szerint még mindig tartanak a szülők a pedagógusi megtorlástól, így inkább nem viszik nyílt színre a gyermekeikkel kapcsolatos problémáikat. Az iskolát felkereső szülő nagyon ritkán kér időpontot a tanártól, inkább a saját időkeretéhez alkalmazkodva tér be a tanintézménybe gyermeke tanulmányi helyzetéről érdeklődni. „...bejött a szülő, megbeszéltük és általában elégedetten ment el. De van, hogy bejön a szülő nagy dérrel-dúrral, nem is mindig ismeri az igazságot, megbeszéljük s általában meglegedetten távozik. A konfliktusokat, félreértéseket megbeszéljük, a fogadóóra szolgálna erre, fogadóórán még nem keresett senki, de a szülő kénye-kedve szerint betoppan. Nem nőttek fel ehhez a kultúrához, sok szülő fél is jönni, van az a kategória aki folyton futkorászik, a másik kategória fél bejönni, mert attól tart, hogy a gyermekének ebből valami hátránya származik. Még mindig nagyon sok ilyen szülő van, én bátorítok mindenkit, hogy használják ki a lehetőséget. Vannak olyanok is, akik nem jönnek oda, csak a háttérből hallom a kommenteket, hogy nincs meglegedve.”

Különleges kommunikációs módnak nevezik, és egyben nehezményezik is a tanárok a szülők által a közösségi médiában, kisebb-nagyobb társadalmi csoportokban, a pedagógus hiányában kifejtett ellenérzéseit az oktatással, iskolai neveléssel, tantervvel, tanárok módszereivel kapcsolatban. A pedagógusok készséggel válaszolnának a szülők hozzájuk intézett kérdéseikre és igénylik a verbális kommunikációt, visszajelzéseket a szülők részéről is – derült ki az interjúkból. A gyerekektől jövő, különféle kommunikációs csatornákon mozgó visszajelzések a pedagógus, mint nevelő hasznosíthatóságát erősítik, pedig a tanárok továbbra is a gyermekek családban megalapozott nevelését akarják folytatni. Úgy vélik, hogy a nevelés hatékonysága az otthon és iskola közös és egyirányú hatásában rejlik, a gyermekek megnyilvánulásaiból az válik számukra egyértelművé, hogy a szülők a pedagógusra hárítanák gyermekeik társas-szociális kompetenciáinak is a kizárólagos alakítását. A sok esetben elmozdult határok önkéntelenül is módosítják a pedagógus szakmai szerepköreit.

Iskolaügy – bárki számára elérhető tematizáció?

Újabb szerepvárat és presztízsp problémát képeznek a pedagógusok életében az információs társadalom oktatásra is kiterjedő korlátlan hatásai, ezek ugyanis a laikusokat is szakszerű hozzáértés illúziójával táplálják, így válik az iskolaügy bárki számára elérhető tematizációvá. Ebben a helyzetben a szülő úgy használja fel a tanárral való szimmetrikus viszonyát, hogy pajtáskodási szintre degradálja a pedagógussal való munkakapcsolatot, ebben a viszonyban időnként már közönséges, sértő megjegyzéseket is használ, olyan szakmai kérdéseket feszeget laikusként, amelyhez nincsen hozzáértése. Az általam megkérdezett pedagógusok presztízsvesztesre panaszkodnak, véleményük szerint a szülőkkel tegezésben konkretizálódó verbális határok fellazulása, a szakmai nyelv mellőzése a gyermekekről folytatott beszélgetések alkalmával hozzájárulnak a pedagógus középszerűvé degradálódásához, megváltozott társadalmi státuszához. „...a gyermeknevelésnek sokan utánaolvasnak, a szülők nem érzik a határokat, hogy meddig lehet elmenni. Kérdés, meglátás lehet, de a munkánkba nem helyénvaló beleszólni. Ez a tegeződés is még rátesz egy lapáttal, közvetlenebbnek érzik a viszonyt azáltal, hogy felajánljuk neki, mert velünk egykorúak. Nem érdemes felajánlani, anélkül is lehet kommunikálni, a haveri-baráti viszony nem szerencsés.”

A tanár-szülő kommunikációban a kifogások, számonkérés mellett a pedagógus iránti pozitív visszajelzések is helyet kapnak, a tanárok szerint ezek jóval kisebb számban. A felnőtt korosztály verbális kommunikációs kultúrája nem tartalmazza kellő mértékben a hála, elismerés kifejezését, ez az intézményi belső kommunikációs

pozitív feedback hiányánál is konkretizálódott. Nevelési hiányosságként nevezték ezt az általam megkérdezett tanárok és fontos nevelési feladatként jelölték meg azoknak a mintáknak az átadását, amelyek a pozitív érzelmek kifejezését közvetítik. Itt újra a nevelési tartalmak megosztásának aránya kérdőjeleződik meg: mennyi járul a családi- és mennyi járul az iskolai nevelésre ebből a feladatból.

A társadalmi elismertség- és presztízsnövelés esélyei

Az önértékelés növekedése emeli a tanárok társadalmi elismertségét, presztízsét - ezt minden interjúalanyom kiemelte. Sok összetevős ez a folyamat, a munkaerőpiaci pozicionálást, méltányos bérezést és a hozzáértő, minőségi munkavégzést emelték ki, ezek a tényezők ok-okozati összefüggésben állnak egymással. *„Azt látom, hogy minden pedagógusnak csinálnia kell még valamit másodállásban – vagy a szakmájában, vagy ékszereket készít... délután az ember még ide szalad, oda szalad.”* A munkaidőn kívül vagy vakációk ideje alatt is mellékkeresetért dolgozó pedagógus munkavégzését negatívan befolyásolja az állandó fáradtság, a társadalom szemében sem vonzó az állandóan bérkiegészítésért robotoló tanárkép. A pedagógusnak létfontosságú a vakáció (a szakmán kívül állók szerint fölösleges semmittevés), hiszen csupán a pihenés, szellemi-pszichés felépülés által tud újra erőt gyűjteni a megfeszített munkavégzéshez. *„...soha senki az életben ne mondja, hogy a pedagógus nem kell kipihenje magát. Ezt a pszichés nyomást, amiben vagy, ezt, ha neked nem engedik, hogy kipihend, kidőlsz már a vakáció előtt. Testem és idegrendszerem feladta a szolgálatot. Nagyon kell a vakáció a pedagógusnak. Akkora igény van, hogy csak a pozitív energiáddal menj dolgozni, kell egy erőforrás, amit csak a vakációban tudsz összegyűjteni.”*

Noha az értelmiségi réteghez tartoznak, a pedagógusok gyakran éreznek frusztrációt más értelmiségi szférában dolgozó társukhoz viszonyítva az alulbérezés miatt. Úgy vélik, hogy méltányos bérács mellett a szabadidőben végzett mellékes munkáról lemondva pihentebben és hatékonyabban tudnának dolgozni, a személyes-szakmai önértékelés növekedésével arányosan látják a mikro- és makro társadalom részéről jövő elismerést. Vissza kell kapja ez a szakma a becsületét - vélik a tanárok és itt újra a kommunikációs csatornák tisztaságának szükségességét, az oktatásban résztvevő társadalmi aktorok (szülők, gyerekek) jóhiszeműségét, bizalmának fontosságát hangsúlyozzák.

A pályamotivációs tényezőket vizsgálva a szakma iránti ragaszkodás sokkal inkább racionális, mint érzelmi kötődésű a pedagógusok részéről, ezt tükrözik azok a válaszok, amelyek a helytállásról, lojalitásról beszéltek. A tanár nem a saját gyerme-

kének ajánlaná az általa végzett hivatást, hanem a “rátermett, nagy akaratú, elszánt, elhivatott, fanatikus” fiataloknak. A jövő pedagógusáról egybehangzó válaszok születtek: egy facilitátor, aki háttérből irányítja a dolgokat, ő otthon dolgozik többet, hogy a gyerekek az iskolában dolgozhassanak. Multidiszciplináris ember, akinek szakterületén és emberként, nagyon sok téren helyt kell állnia, alapvető feladatokat kap már most a társadalomtól oktatás-nevelés terén.

Összegzés

Az interjúk által választ kerestem a pedagógusi státusz és társadalmi pozicionálás változásának okaira, a szakmai elégtétel, elégedettség mértékére az iskolában, szakmai támogatottságra rendszeren belül – intézményen kívül. Továbbá olyan tényezőket elemeztem, mint az elismerés a társadalomban, a pedagógusi státuszt meghatározó pályamotiváció, szakmai helytállás, lojalitás, jövőkép. A válaszok alapján készített elemzés által vizsgáltam a pedagógusszakma társadalmi pozicionálását, munkaerőpiaci helyét, a tanintézmények külső és belső kommunikációs folyamatait. Mindezek mellett a pedagógus mint értelmiségi társadalmi aktor pályaképét, személyes lelki folyamatait eredményező, közösségi hatással bíró álláspontját kutattam.

Az általam megkérdezett pedagógusokra szakmai felelősségtudat jellemző, naponta annak a hiányosságnak a kényszerítő tudatával dolgoznak, hogy a kor kihívásaira felkészületlenek: digitális írástudásuk fejletlen, akadozó, a viselkedés- és tanulási problémával küzdő gyerekekkel néha tehetetlenek. Továbbképzéseket, szakmai szupervíziót és a vezetőik részéről egyértelműen kimondott elismerést igényelnek, a belső kommunikációs folyamatban jobb szakmai együttműködésre vágnak. A külső kommunikációs problémák elsősorban a szülőkkel való kapcsolattartást tükrözik, a pedagógus imázs azonnali javítását szorgalmazzák a társadalom minden szintjén. Ehhez a méltányos bérezés és a minőségi szakemberképzés elengedhetetlen, jelen helyzetben a pedagógusok racionális szakmai lojalitást tanúsítanak, a jövő tanárát elszánt, elhivatott, rátermett pedagógusokban látják.

Szakirodalom

- Badescu, G.–Claudiu I.–Angi D.– Subțirica O. (2018): Educație pentru democrație în școlile din România. Editura Friedrich Ebert Stiftung, București, pp. 29-43
- Bakos K. (2016): Hargita megyei pedagógusok szubjektív életminősége. Pro Scientia Ruralis 1. évfolyam 4. szám pp. 160-170

- Bakos K. (2017): IKT és iskola. Szempontok a pedagógusszerep értelmezéséhez. In. Biró A. Z. – Bodó J. (szerk.) Eszközök és tartalmak. Státus Kiadó, Csíkszereda, pp. 165-173.
- Biró. A. Z.–Páll Z. (2016): Internet és oktatói szerepvállalás. In. Biró A. Z. – Bodó J. (szerk.) Internet – Iskola – Anyanyelv. Státus Kiadó, Csíkszereda, pp. 72 – 113.
- Biró A. Z.–Sárosi–Blága Á. (2017): A pedagóguspályával kapcsolatos viszonyulásmódok elemzése a Hargita megyei pedagógustársadalom példáján. Pro Scientia Ruralis 2. évfolyam 3-4. szám pp. 65-78.
- Bodó J. (2013): Internethasználat és oktatás. In. Biró A. Z. – Bodó J. (szerk.) Internethasználat vidéki térségben. Státus Kiadó, Csíkszereda, pp. 138 – 157.
- Gedő J. (2018): Digitális eszközök és tartalmak az oktatásban. In. Biró A. Z. – Bodó J. (szerk.) Kínálatok és választások. Státus Kiadó, Csíkszereda, pp. 240 – 264.
- Hátsek K.(2017): Digitális tankönyvek – szülői percepciók. In. Biró A. Z. – Bodó J. (szerk.) Eszközök és tartalmak. Státus Kiadó, Csíkszereda, pp. 149 – 157.
- Hátsek K. (2017): Szülői mértékletesség a digitális tankönyvek használatában. In. Biró A. Z. – Bodó J. (szerk.) Internet az iskolában, internet a családban. Státus Kiadó, Csíkszereda, pp.76-82.
- Hátsek K. (2018): A digitalizált oktatás kezdetei Romániában. In. Biró A. Z. – Bodó J. (szerk.) Kínálatok és választások. Státus Kiadó, Csíkszereda, pp. 265-279.
- Hátsek K. (2018): Minden a Seterrával kezdődött. In. Biró A. Z. – Bodó J. (szerk.) Kínálatok és választások. Státus Kiadó, Csíkszereda, pp. 180-187.
- Héra G.–Ligeti Gy. (2014): Módszertan. A társadalmi jelenségek kutatása. Osiris Kiadó, Budapest
- Kuczi T. (1999): A pedagógusszerep néhány szociológiai jellemzője. In: Meleg Csilla (szerk.): Iskola és társadalom II., Pécs
- R.Fedor A.– Huszti É. (2016) (szerk.): Kutatásmódszertani kézikönyv. Debreceni Egyetemi Kiadó
- Sárosi-Blága, Á. (2017): Tények és kihívások az információs-kommunikációs technológiák oktatási integrációjában. In. Biró A. Z. – Bodó J. (szerk.) Eszközök és tartalmak. Státus Kiadó, Csíkszereda, pp. 140 – 148.

Sîrbu, L. D. (2018): Statutul profesorilor din Romania este cel mai scăzut din Europa
https://adevarul.ro/educatie/scoala/statutul-profesorilor-romania-mai-scazut-europa-arata-studiu-realizat-romanian-business-leaders-1_5aa7de20df52022f75832c44/index.html

Abstract

The subject of my study is the examination of the status position of teachers working in the Csík region based on self-reflexive beliefs. I see the actuality of the topic in the social perception of the pedagogical work, the change of roles and the possibilities of reinterpreting the status of the teacher. In semi-structured interviews I examined the influencing factors of prestige: professional satisfaction, support within the system, recognition in the society, and the determining elements of status: career motivation, professional attitude and loyalty, vision.

Keywords: teacher, status, education